

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

40. De societate officiorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

etiam mortuo pensionario, tamen possunt redimi pensiones, & isti dant decem pro centum; alij vero redimi omnino non possunt. Hæc igitur necessaria sunt, ut isti montes liciti sint, de quibus parum aut nihil scriptum habetur a pud doctores, quia non sunt antiqui. Caiet. ver. vsura, in fine, breuiter memorie horum & approbavit. Aduerte tamen aliquos solere vendere has pensiones supra montes impositas pluris, quam emerint, ver. grat. aliquis, pro centum, habet supra montem fidei septem perpetua, vendit alteri pro centum & quindecim, similiter de alijs etiam temporalibus. Et hoc licitum est: nam iidem redditus diuersis temporibus & locis plus minusue vendi possunt; sicut qui domum emir, potest plus vendere, quam emerit, dummodo tamen quando venditur, tale pretium iustum sit, quod puto esse in talibus pensionibus: sæpè enim raritas reddituum emptibilium auget pretiorum eorum.

De societate officiorum.

CAPVT XL.

Solet Romæ contractus communissimus versari, qui dicitur societas officiorum, cuius origo & principium hoc fuit: sunt enim in Romana curia multa officia, quæ redditus quosdam habent, quæ Papa vendit certo quodam pretio. Cum autem essent multi, qui non haberent tantam summam, ut possent soli vnum emere, concessum est a Pontificibus, ut simul cum alijs emant talia officia; & quamuis in vno sit officium, tamen pro rata, socio, vel socijs, distribuuntur redditus, puta, decem, aut duodecim pro centum. Est autem officium temporale: mortuo enim officiali, manet officium in manibus Papæ, nisi officialis ante mortem per quadraginta dies renunciauerit alteri officium. Ista dicitur societas officiorum.

Sunt tamen aliquæ conditiones necessariae ad talem contractum, ut licite fiat. Dux priores sunt impositæ a Paulo quarto in bulla quadam super hoc, quæ ad nostras venit manus.

Prima est, ut supra alia officia, quàm Romanæ curiæ, non possint similes societates fieri: si enim fiant, tamquàm vsurariæ censendæ sunt. Hæc autem conditio non est necessaria ad im-

trine

insecam rationem contractus : nam forsan posset idem fieri super alia officia Regalia , tamen quia id Papa prohibet, non fit.

Altera est, vt non admittantur socij vltra medietatem pretij ipsorum officiorum : solum enim potest officialis admittere socium vnum, vel plures, vsque ad valorem medietatis inter omnes eos, supra vero non potest. Et ista etiam conditio necessaria non est ex parte contractus; nam posset etiam vltra medietatem socios habere, tamen necessaria est ex præcepto Papæ. Vnde, peccaret qui contraueniret, & teneretur ad restitutionem. nam Papa iudicat contractum, qui non sic fit, vsurarium. Vltra has duas etiam aliæ duæ conditiones necessariae sunt.

Tertia enim necessaria est, vt socij non plus habeant redditus, quam obueniat ex officio. Vnde, si officia non fructificant nisi octo, vel nouem pro centum, non possunt socij habere duodecim; & in hoc est mirabilis abusus, quia semper exigunt duodecim, cum iam officia multò minus reddant, & rarissime dent tot. Nec excusantur isti socij hac fictione: solent enim, postquam inierunt societatem, locare fructus suos officiali pro tali pretio. Vnde, si postea decresecunt, ipsi tantundem recipiunt; sed hoc non excusat: nam non locant pro pretio tunc existente; hoc enim valeret, si pro pretio tunc occurrente locarent, & esset incertum, plus, minusve valituros fructus : nam tunc posset officialis lucrari hoc pro fructu; sed non sic faciunt: semper enim exigunt duodecim, quæ vix reddit officium hoc tempore.

Adde etiam, cum istæ societates semper sint tantum per sex menses, debent pretia constitui, quæ probabilia sint illius futuri temporis; & quod magis est, non debent locari pro toto fructu, quod speratur, sed pro minori : nam incertum minus valet certo, & præsentem, nec ad id debet cogi officialis. Adde etiam, cum ista officia sint temporalia, & incerta, non debent locari, sed est mera societas, & sub tali titulo à Pontificibus probata: fructus igitur debent esse vniformes socio, & officiali.

Imò est quarta conditio necessaria, vt cum ista officia aliquam habent industriam, sine qua, tantos non facerent fructus, non possunt socij tantam partem recipere, quantam officialis, qui laborat vltra sortem suam; secus si nihil industriæ postulerent. Hæc est societas verè officiorum. Tamen humana

auaritia his non contenta adinuenit quandam aliam iurandi viam: cum enim hoc officium pereat, mortuo officiali, & cum eo pereant pecuniæ vtriusque pro officio datæ, mixta fore quædam fors simul cum societate: socius enim inuit cum officiali societatem hanc, per sex tantum menses, fitque pacti, ut si intra sex menses moritur prius socius, pars ipsius, quam supra officium habebat, obueniat officiali; si verò prius officialis moritur, quamuis officium pereat, dabit socio suam partem securam, & ad hoc fidei iussores dat; dummodo mors non sit violenta: hoc enim factum est, ne alter alteri insidiaretur. Quod si socius, per quindecim dies ante sex menses finitos, protestatur se nolle societatem, tunc non perdit partem, dummodo sex integros viuat menses. Ista fors licita est: nam nullam facit in alterutro inæqualitatem: vita enim incerta est, & sicut socius lucratur sua sorte centum ex alterius morte, qui in officio perit, ita officialis lucratur centum in officio, ex alterius morte præcedente; similiter mille, plura, paucioraue, iuxta partem socii supra officium. Iam igitur non est contractus societatis purus, sed cum sorte coniunctus, sed ista fors est supra capitale ipsum, & partem officij.

Adhuc tamen his auaritia humana non contenta, aliud inuenit lucrum: solent enim socii hoc pactum cum officiali inire, ut si, facta protestatione quindecim diebus ante sex menses finitos, statim his completis diebus, officialis non reddiderit socio suam pecuniam, teneatur deinceps inire societatem, reddendo eos fructus, quos ante dabat, sed socius erit absque periculo, ita ut, quamuis moriatur ante sex menses completos, officialis non acquirat sibi illius pecuniam, sed hæredibus socii obueniat. Iste contractus sæpè fit Romæ, sed tamen frequentissimè est usurarius, quod ex duplici parte constat.

Primò, ex parte intentionis imponentis pœnam: nõ enim intendunt hanc apponere pœnam, ut suum capitale recipiant, quæ quidem intentio necessaria est in pœnæ appositione, ut supra diximus, sed intendunt merum lucrum, & saluum habere capitale, desiderantque ut officialis non reddat, sed pœnam incurrat.

Secundò, etiam ex eo quòd officialis sæpè non potest reddere tunc, absque culpa sua, & ut supra diximus, pœna non est exigenda ab eo, qui non habet unde reddat bona sua, absque culpa sua. Quòd si, qui talem imponit pœnam, rectam haberet intentionem, nimirum, quia vult sibi pecuniã societatis red-

di, &

& etiam officialis non redderet culpa sua, tunc licitè possent
 eis exigi pœna: sed non puto has pœnas modò sic imponi.
 Sed id maxime dissuadendi sunt homines ab his contractibus,
 quos absque mortali peccato, & obligatione restitutionis non
 merent. Possent etiam, eisdem seruatis conditionibus, petere
 & exigere ab officiali damnum emergens, si quod incurissent
 ex eo, quod officialis non reddidit, dummodo in culpa sit non
 reddendi, & socius animum habeat recuperandi suum capita-
 litas non licet, & dum modò damnum sit: nam solent sæpè
 petere, quando non redditur capitale, accipere eosdem fructus
 pro ratione damni, absque periculo capitalis, quia dicunt non
 esse in societatem.

Adhuc tertium adinuentum est, nimirum locatio quædam
 partis officij ipsi officiali facta, de qua iam diximus.

Tandem quartum inuentum est, dare partem officij alteri
 tertio: ver. g. aliquis indiget pecunijs, nec habet qui ei mutuo
 det, accedit officiali, & petit, vt ad societatem sui officij admit-
 tat aliquem, & ipse dabit fructus omnes, quos officialis datu-
 rus erat, & pariter ipsi lucrum obuenerit ex morte socij, ita vt
 officialis seruetur indemnis, nec perdat, nec lucretur, iste con-
 tractus licitus est: nam sicut licitum est dare pecunias alicui,
 obligando ipsum, vt soluat damnum, aut lucrum cessans cer-
 tum ex tali mutuo proueniens, ita potest, obligare officialis
 alium tertium, vt soluat fructus, quos ipse soluturus erat
 pro accepta pecunia, & lucrum etiam ipsi proueniet. Sic
 etiam licitum est super domum propriam imponere censum
 pro tertio. Vnde contractus est duplex, primus est officialis
 cum socio, secundus, officialis cum tertio. Sunt tamen duæ
 conditiones necessariae, quæ vt plurimum non seruantur Ro-
 mane, ob id est illicitus talis contractus.

Prior est: Non potest officialis plura supra officium suum
 recipere, quam sit valor medietatis officij sui, at isti sumunt
 aliquæ mensura, in quadruplo, plus quàm valeat officium: pro-
 pterea Paulus V. in sua Bulla optime disposuit, vt nullus ad-
 mittere posset societatem, nisi prius obtenta Papæ signatura:
 in qua ibi apparet, quàm oneratum esset officium.

Posterior etiam est, vt non plus exigatur à tertio, quàm sint
 officij fructus pro rata. Et in hoc est mirabilis abusus: nam socij
 exigunt à tertijs duodecim pro centum, super officia, quæ
 non dant, nisi quinque pro centum. Est talis contractus pes-
 timus, obligans ad restitutionem, quam primo loco tenetur

officia-

officialis facere illi tertio: nam quamvis tertius det primo, tamen ex natura contractus obligatur officialis & eum indemnem seruare, & socius secundo loco tenetur officiali restituere; nec excusantur ignorantia, quia est crassa nimis: debent enim prius querere socij isti, qui dant tertijs supra officia aliorum, an talia officia sint onerata, adeo vt non possint recipere plura, & tenentur contractum cognoscere, maxime, cum bulla Pauli Quarti omnibus fuerit publicata; & quamuis ignorantia excuset, id est à peccato, sed non à restitutione facienda, cum primum confiterit, illicitum esse talem contractum.

Et est tertia conditio necessaria, vt, quando faciunt hanc societatem, dent totum capitale, & non accipiant solutionem anticipatam: solent enim dare quingentos aureos pro societate, & statim accipere pro fructibus quinquaginta; vnde non dant verè, nisi quadringentos quinquaginta.

De alijs tribus speciebus.

CAPVT XLI.

Alia est secunda societatis species communis, puta, cum multi pecunias suas negotiationi exponunt, ut vt singuli pecuniam exponant, & simul laborem, & industriam in negotiationem necessariam adhibeant. Talis societas licita est, seruatris tribus conditionibus.

Prima est, vt negotiatio sit licita, & non contra iustitiam.

Secunda, vt singuli exponant in periculo perdendi de capitali suo, sicut se exponunt lucro. Vnde, quoties aliquis vult lucrum, & non exponere se periculo perdendi, nisi alius interit contractus, de quo dicemus post, est iniusta societas, nec potest licite acquirere.

Tertia est, vt lucrum proportionaliter diuidatur, proportionem pecuniarum expositarum, industriarum, & laborum: minus enim de lucro obuenit ei, cuius capitale minus est. Ista sunt manifesta.

Tertia alia societas est, quando labor, & industria communis non est, sed vnus industriam ponit, vel laborem, alius pecuniam: vel vnus partem pecuniarum, & industriam, alius solam pecuniam:

cuniam: